

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu dia legbɔɔba laa, talinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lanɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan dia pɛli kweiwoo boi, dia laa di maameni la, yi di hwa ke ɲeimaɲɔn da mɔnɔ di hu, bɛ ke yɛnɛnuan kaa tɔɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɛ maane maa a kɔnɔ, hɔge nukan hwɛpa pɛnɔ hwɛ gwei tɔgɔ hemɛi tɔi hu ɲeitaɔnɔn dia.

A ke loɲaa ke yepuɔ gehu bɛ maane gu hwanɔ tɛgɛ tɔi.

A ke loi ke hu nuan bowoo bɛ, tɔɔi lele gaa hinaa di kɔnɔ Kaalonaa hu, yai a di kɔnɔ tɛtɔɔi yii lele ɲeikulo, ye pɛnɔ ye di kɔnɔ yii ɲaane legbɔɔba laa hui.

A ke yene loi ke da ɲɔn kɔnɔ genei bɛ di liimu a hɔgɔ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa mɛni bai.

A ke gilɲahia tɔnɔ ti hwilɛn nukan dɔɔi da ɲɔn legbɔɔba laa bɛ ge, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɛ a gbɔɔkɔ, yili bɛ a ge loi ke diwɔn ɲaakɔn genei a bo yene.

Maane nuteitei, a make a kɔnɔ yɲaa di gɔl dia, maakweli, da hutɔ bɛ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kpanɔ kenaa ke bɛ, a make beyi a wɔ ɲaawooɔ kaa lai, yili ke bɛ gei yene bilibili gemɛi ɲɔ ɲaakɔn genei ɲe zea kaa Amɛlik loi hui, a dɔn ɲaa ɲe laa a kɔnɔ kpalaɔ ɲɔ holo pou (10) gwalan nwaatɔnɔ pulu ɲun mɛinan yɛnɔn kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan gele kaa pɛlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kale maawiyɔ pɛlɔ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kɛpɛlɔ kaalɔ tanɔn; di kɛmɛni a nukan ɲaa bɛ ge hwɛkɛli welikɛmaa a lo di luwai.

Dɔn ɲoo veele 2

Dɔn ɲe huwoo kaa nukele bɛ tanɔn, guloju hwɛ ma ye a ke a huwu mɛni, gu kɔnɔ kɛpɛlɔ, gu lawoo, ɲaala mɛni kenaa bɛlɔ, kilɲahie huwu lope, ɲe hu yii bo pɛlɔ bɛ, hɛn jɔkɔbo pɛlɔ kɔ da nukaapɛlɔ da zɔgɛi, ye a ke a hulonu da nɛnu yilipulu, ye a ke loi gaa gbɔɔba ju mun, ye a ke a loi yi gaa nii mɛlan tɔi yemu a ju mun dɔn ɲe huwoo kaa nukele bɛ tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei a yɛnɛkɛ, a legbɔɔba laa hɔkɔbɔ, ɔle gbinimaa ye kɔnɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa pɛli lɛɛi luɔlaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lope da kɛ.

Dɔn ɲoo nɔnɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔɔɔboi, di hwə kia pai meni jaanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu əle eyɛ mɛlɛkɛ ma.

Dɔn ɲoo mɛida 6

Kɛnɛ lɔpɛ geɛ, maanɛ nu keɛ ɲɔ kaa lonna, ə kɛ a ɔɔɔɔ ɲaa ma.

Dɔn ɲoo mɛihwɛɛ 7

Nu keɛ pɛliai a ge tɔn niila ɲɛ tɔɔ mɛi. Nu keɛ hon bɛlɔ kaa tanɔn nukan maatɔn ɲɛi liila.

Dɔn ɲoo mɛihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə pɛɛ la; a gaa yɛ maameni yɛ ə piliju.

Dɔn ɲoo mɛinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ɲun və mai. A wwalaketi di maakwiya ɲɔɔ lɔiba gahwa meni ɲɔɔ pələhu.

Dɔn ɲoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ɲɔɔ tian makɔɲɔ kititə gə pɛɛla, əɛ dian ti ə kɛ a ɔɔɔɔ ɲaa ə make meni lɔpɛ daa zenwuɔn.

Dɔn ɲoo boukɔutanɔn 11

1. Nui lɔpɛ da mɛnɲɔɲɔɔ laahe ɲuɔ, mɛniti hwa pɛli kei a ɲɔn, yi ɲɔn ti hwə ɔɔɔɔ ni ponɔɲa kitikɛpɛɛ la, maakɔɲɔɲuɔn ɲɛi ba.

2. Tɔn hwa pɛli nui lɔpɛ honji mɛnita ba yiyai meni ti kei lowai, dɔn ti hwə kɛ laali; yilipulu mɛnikɛi lowai tɔn mə a laa nui ti mɛi, ə make a kwia.

Dɔn ɲoo boukɔu hwɛɛɛ 12

Nuta hwa naa lɔ mɔlan ɲii pələ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, ɲɛi bɛɛn mɛni hu, da gbiniba mɛni tamaa hu, naa kala pələ ɲɔ.

Dɔn ɲoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapələ, əɛ ə he niiba kɛnaa ɲɔ lɔi hu.

2. Maala kaa nukele yei yɛ pɛli kuloi lɔi lɔpɛ hu, ə make gbɔɔ lɔi, əɛ ə pənə ə ɲa gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ɲoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpɛ da ɲɛikɔu kpɔlu jeei, maala kaa ɲɛi ə maakilə lɔi takpɛli hu, yiyan nɔiti a pɛli ɲɛɛ hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa pɛli tɛgɛi mɛni nɔɲɔn kemun gbɔɔkpɔ ɲɔ yi hwə ba lɔi ɲun ma mɛnɲɔɲɔn da kaala.

Dɔn ɲoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔɔɔɔ.

2. Di hwa pɛli lɔilonna kuloi nu yei hulu mɛni hu əɛ maala hwə ɲɔɔɔ nu yei hwə ɲɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ɲoo boukɔumɛida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da hali kpilayela da di lanayela da pɛli hee di keɔ guloju hwə ma yeke la a huɔu meni, lɔlon na meni, aɛ yala pələ meni. Di pɛliɛ a di ke jiiɔo ti hu, a make di taɔai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana be a hilatai laa ma.

3. Pɛɛn mɔ ba a kpɔmaayi kɔɔɔma, aɛ maala ka jɛi gbɔmayii ti da nɔi jɛitɔɔ nuaan di maakɔɔn.

Dɔn ɔo boukɔumɛihweeɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔɔɔo hɛn gaa a bɔɔ, a make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔɔɔo hɛn gulo jɛi.

Dɔn ɔo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔɔ kilipahia kɛi, niiba yiibo pələ hu. Mukulaa ba a pɛli niiba kalan gei, a niiba yiibo juwu yii bo pələ hu.

Dɔn ɔo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gale yei ɔɔ kilipahie lɛ a gweiwoobo, a gilipuju kweli, a jɔɔɔo a nɛi nuta kpɛli ɔaa dia kɛnakele yi jɔu hwa kɛ ju.

Dɔn ɔo bouhwwɛɛ 20

1. Maala kaa nukele yei a ɔundɔ kɛ, aɛ a kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɔlan di hwə nɔ kpɔn ju.

Dɔn ɔo bouhwwɛɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, a ɔɔi kɔɔɔo ɔɔ lɔi jɔwɔobo meni hu, a wala kɛ a yaa kpini, a kɛ nui a jɛɛ lɛmai.

2. Maala kaa nukele yei, a kolokɛ gahanama ba ɔɔ lɔi hu. Yiyɔn nuta hon batlɔ hwa tɛɔɛ mɔlan ma.

3. Lɔlonnii kilipahia pələ bɔ lɔi jɔwɔobo a kuloju. Gilipahia ti a kɔɔn nɔi nɔi jɔawobo nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɔle laamaawoo.

Dɔn ɔo bouhwwɛɛ kɔuweeɛ 22

Nu keɛ kɛmeni a kpɔnjuyii bo mun mɔ ge, ye kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti bɔ maanɛ a pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, aɛ meni kɔɔn ɔa.

Dɔn ɔo bouhwwɛɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei a kolo kɛ, a niiba kolokɛ tɔlinmo da jɔanɛ pələ mɛi; a ge hwə pa kɛ a nui kolo hwə ma.

2. Nu kɛkolo bɔ maanɛ di zalama; a kɛ a hulonu da nɛnu.

3. Kolokɛmun lɔpee a pɛli kolokɛnuan maakɔɔa kpɔn naai; a wala kɛti a to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa jɛi a viitɔ, a niiba pələ ɔaa kɛ. Ge kolo kɛi nowai jɛn a kɛ a ɔɔɔ; aɛ yilipulu ɔɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ɔo bouhwwɛɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan jɛi ɔɔ yii a kɛ a bɛliya ju, gɔɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di kɛ di jɔanɛ hu; yii hwilɔnna: kɔɔn meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, bɛɛ di maamɛni walawala jɛi kulo meni keɛ ba.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔɔ ɔɔli 25

1. Kolo a wala ke jei, nɔn a peɛma, kolo hwa kpe jei, kalanannaa a jɔɔɔ, a pɔɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa peli gbɔɔmu, maala kaa jei yi maakpɔmaa a bo.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔɔɔ. Gbɔmaa ti a peli kei logele ba, a make a welilon.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔɔ meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔɔ hwa ma, yi kpɔ hwilɔn maakweli kɔɔɔɔ ba. Maane kolo maakweli lakweli a ke kena kɔle. Maane lakweli kene kee laa a ke kenaa kɔle tɔɔ, nui lɔpe ge hwanɔ a ke jei.
2. Maakweli ŋun ma ya baa a nukan holoon naa bo, a dɔɔ gaa nɔi yene yii hu maawiye. Ya ba maane a wooman, jeimaa hweli, da welikemaa di lɔ lɔi kɔle lowai, huwu ŋaa kɔle lowai a ge liila a ke diyei.
3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pɔlɔ len.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔɔmeihweele 27

1. Maala kaa nukele yei a geti ke nɔi nɔi tɔɔɔ laa kpaalɔ mei, a pelima a dɔɔ kulo.
2. Maala kaa nukele yei belihen, gulohen, maa a kɔɔ.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔɔmeihaaba 28

Maala kaa nukele yei, a getike, ye dɔn ŋooŋaa jei bo di le di kpaalɔ mei.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔɔ meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔɔɔ gbɔmaa yii ti ba a peli nɔi nukan naa laakuloi a nele.
2. Tɔɔ gaa nu yei yenyii hu da nɔi legbɔba laa, maala kele hɔɔɔɔ nɔi lɔ gaama, ya baa a mɔlaa diwei kɔɔɔɔ, kpɔmaa yii hu yi hulu meni hwɔ laa.
3. Maala ŋaa ti da legbɔba ŋaa ti, ge pɔlɔ hwa peli kei a juwu takpeli yi yene kele puɔ geba hwɔ mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpalɔ ta kpeli hwɔ laa yi a peli dɔn ŋaa jei maameni piliju, ye nu nɔi tɔɔ gaa jei yenyii hu da nɔi legbɔba laa kuloi jei: ye a ke a lɔi, a kpɔn, a make gu tɛtɛi.
